

WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY ŚRODOWISKA**Postanowienia ogólne, wspólne dla wszystkich kontrahentów (WARIANTY A, B, C)**

Wykonawca będzie organizować i wykonywać prace realizowane w ramach Przedmiotu Umowy w sposób nienaruszający obowiązujących przepisów o ochronie środowiska oraz zapewniający minimalizację oddziaływania takich prac na środowisko, jak również zapewni środki i materiały niezbędne do spełnienia powyższych wymagań.

Obowiązki Wykonawcy w powyższym zakresie dotyczą wszystkich osób zatrudnionych przez Wykonawcę do realizacji Przedmiotu Umowy: podwykonawców, dalszych podwykonawców, osób fizycznych wykonujących pracę na rzecz Wykonawcy na podstawie stosunku pracy albo umowy cywilnoprawnej, zwanych dalej dla potrzeb niniejszego załącznika „pracownikami”. Powołanie Koordynatora BHP i Ochrony Środowiska lub Nadzoru Przyrodniczego na budowie nie zwalnia Wykonawcy od odpowiedzialności prawnej za jego działania lub zaniechania w zakresie ochrony środowiska, ani nie powodują utraty przez Wykonawcę statusu podmiotu korzystającego ze środowiska w rozumieniu ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska.

W celu uniknięcia wątpliwości Strony potwierdzają, że w zakresie w jakim Przedmiot Umowy wiąże się z wykonaniem czynności wymagających uzyskania pozwoleń, zezwoleń, decyzji, zgód, wpisów i innych uprawnień lub dokonania zgłoszeń związanych z korzystaniem lub oddziaływaniem na poszczególne elementy środowiska, a obowiązek dopełnienia powyższych formalności nie został wprost przypisany w Umowie Zamawiającemu, Inwestorowi lub podmiotowi trzeciemu, obowiązek ten oraz związane z nim koszty spoczywają na Wykonawcy.

Zamawiający zastrzega sobie prawo określenia dodatkowych wymogów (w stosunku do wymagań określonych w niniejszym załączniku oraz dokumentach, do których odsyła niniejszy załącznik) dotyczących ochrony środowiska w sytuacjach przewidywania wystąpienia specyficznych zagrożeń wymagających zastosowania odrębnych działań zapobiegawczych. Wymagania, co do ich przestrzegania będą skutecznie wyłącznie wtedy, gdy Zamawiający dostarczy je Wykonawcy w formie pisemnej nie później niż na 5 dni przed rozpoczęciem prac mogących powodować wystąpienie takich zagrożeń.

W przypadku gdy niniejszy załącznik zawiera odesłanie do przepisów określonej ustawy, należy przez to rozumieć także odesłanie do aktów wykonawczych wydanych na jej podstawie.

Zawarte w niniejszym załączniku odesłania do Planu Ochrony Środowiska („Plan OŚ”) należy rozumieć jako odesłania do zatwierdzanego indywidualnie przez Kierownika Budowy dla każdej budowy dokumentu, którego częściami są Plan Gospodarki Odpadami (PGO) i Plan Zadań Środowiskowych (PZŚ), a którego celem jest uszczegółowienie niektórych wymagań dotyczących ochrony środowiska na danej budowie w sposób uwzględniający specyfikę tej budowy oraz do wskazanych w Planie OŚ standardów ochrony środowiska Zamawiającego dotyczących zakresu prac danego Wykonawcy.

W przypadku gdy w okresie obowiązywania Umowy dojdzie do zastąpienia aktów prawa powszechnie obowiązującego wymienionych w niniejszym załączniku innymi aktami prawnymi lub do zmiany (nowelizacji) treści takich aktów w stosunku do brzmienia obowiązującego w dniu zawarcia Umowy, wszelkie odesłania do poszczególnych aktów prawa powszechnie obowiązującego zawarte w niniejszym załączniku z chwilą wejścia w życie nowych przepisów zastępujących lub zmieniających te akty należy traktować jako odesłania do odpowiednich przepisów zastępujących lub do aktów w brzmieniu nadanym przepisami zmieniającymi.

WARIANT A

Postanowienia dot. kontrahentów wykonujących czynności powodujące powstawanie oddziaływań środowiskowych bezpośrednio na terenie budowy (z wyłączeniem kontrahentów świadczących wyłącznie usługi transportu materiałów, transportu odpadów lub odbioru i zagospodarowania odpadów, do których mają zastosowanie postanowienia WARIANTU C) – tj. w szczególności roboty budowlane.

Wstęp

Zważywszy, że wykonanie Przedmiotu Umowy może wiązać się z wytworzeniem odpadów oraz pozyskaniem użytecznych materiałów (niestanowiących odpadów), które mogą zostać ponownie wykorzystane:

- 1) Strony potwierdzają, że Wykonawca jest wytwórcą i posiadaczem odpadów powstałych w wyniku prac związanych z wykonaniem Przedmiotu Umowy w rozumieniu ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach z wyłączeniem frakcji odpadów w stosunku do których wprost w Umowie zastrzeżono, że za ich wytwórcę i posiadacza będzie uważany Zamawiający lub inwestor, z którym Zamawiający zawarł umowę na realizację Inwestycji („**Inwestor**”).
- 2) Wykonawca oświadcza, że w zakresie działalności związanej z wytwarzaniem odpadów posiada wpis w rejestrze, o którym mowa w art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, stanowiącym integralną część Bazy danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami („**BDO**”), chyba że w Umowie Wykonawca wyraźnie:
  - a) oświadczył i zapewnił Zamawiającego, że z uwagi na ilość wytwarzanych odpadów jest zwolniony z obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów z uwagi na nieprzekraczanie limitów wytwarzanych odpadów określonych w rozporządzenia Ministra Klimatu z dnia 23 grudnia 2019 r. w sprawie rodzajów odpadów i ilości odpadów, dla których nie ma obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów, oraz
  - b) zobowiązał się do uzyskania stosownego wpisu w przypadku przekroczenia rocznych limitów wytworzonych odpadów określonych w powyższym rozporządzeniu, oraz
  - c) zobowiązał się do udostępniania – na prośbę Zamawiającego – dokumentów potwierdzających możliwość skorzystania z powyższego zwolnienia, tj. bilansu odpadów wytworzonych przez Wykonawcę w danym roku z podziałem na kod i masę odpadu.
- 3) Strony potwierdzają, że Wykonawca nie staje się właścicielem następujących materiałów powstających w wyniku prac objętych Przedmiotem Umowy:
  - a) materiałów wskazanych wprost w Umowie jako użyteczne materiały, które Zamawiający lub Inwestor, zamierza powtórnie wykorzystać zgodnie z ich przeznaczeniem;
  - b) innych materiałów przydatnych do powtórnej wykorzystania, w stosunku do których własność zastrzegł sobie Zamawiający lub Inwestor na etapie ostatecznej kwalifikacji dokonanej zgodnie z postanowieniami Umowy (w tym instrukcjami Inwestora, do których odwołuje się Umowa).

1. Wykonawca jest zobowiązany współdziałać z Zamawiającym w zakresie ochrony środowiska w procesie przygotowania i realizacji budowy, a w szczególności jest zobowiązany do:

- 1.1. zapoznania się oraz zapoznania swojego personelu z Koordynatorem BHP i specjalistą ds. Ochrony Środowiska budowy (a w przypadku jego braku – Kierownikiem Budowy) oraz z Planem OŚ (w tym PGO i PZŚ) i obowiązującymi standardami ochrony środowiska, do których odsyła dany Plan OŚ – w zakresie dotyczącym wykonywanych przez kontrahenta prac, udokumentowania faktu zapoznania się przez Wykonawcę oraz jego personel ze wskazanymi wyżej podmiotami i dokumentami oraz stosowania się do zawartych w nich wymagań i wytycznych.
- 1.2. **W zakresie gospodarki odpadami i materiałami z budowy i rozbiórki:**
  - 1.2.1. do selektywnego gromadzenia w miejscu wytworzenia odpadów powstających w związku z realizacją Przedmiotu Umowy w sposób zgodny z przepisami prawa oraz zgodnie z wytycznymi wskazanymi w przyjętym przez Zamawiającego Planie Gospodarki Odpadami (stanowiącym część Planu OŚ), w tym w szczególności z zachowaniem widocznego podziału co najmniej na następujące frakcje: drewno, metale, szkło, tworzywa sztuczne, gips oraz odpady mineralne, w tym beton, cegłę, płytki i materiały ceramiczne i kamienie - zgodnie z zasadami zawartymi w Planie OŚ oraz zgodnie z przyporządkowaniem rodzajów odpadów do kodów odpadów określonych w Planie Gospodarki Odpadami;
  - 1.2.2. do gromadzenia odpadów komunalnych powstających w związku z obecnością pracowników Wykonawcy na budowie odrębnie od odpadów z budowy i rozbiórki oraz w sposób selektywny (z zachowaniem widocznego podziału na frakcje), zgodnie z przepisami prawa, w tym prawa miejscowego, oraz zasadami określonymi w Planie Gospodarki Odpadami. W przypadku gdy umowa z Zamawiającym nie przewiduje w sposób wyraźny możliwości

korzystania przez Wykonawcę z pojemników na odpady komunalne, Wykonawca na żądanie Zamawiającego jest obowiązany dostarczyć: (i) umowę zawartą z podmiotem uprawnionym do odbioru odpadów komunalnych zapewniającą odbiór odpadów komunalnych od Wykonawcy w podziale na poszczególne frakcje, (ii) albo złożoną deklarację o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, w której Wykonawca uwzględnił przekazywanie odpadów komunalnych w sposób selektywny w ramach gminnego systemu zbiórki odpadów komunalnych, wraz z dowodem uiszczenia należnych z tego tytułu opłat;

- 1.2.3. do zapewnienia bieżącego usuwania wytworzonych przez siebie odpadów z terenu budowy z zachowaniem podziału, o którym mowa w pkt 1.2.1 i pkt. 1.2.2 powyżej;
- 1.2.4. do zapewnienia, że odpady powstające w związku z realizacją Przedmiotu Umowy nie będą magazynowane łącznie z produktami ubocznymi, materiałami które utraciły status odpadu w wyniku przetwarzania lub materiałami do ponownego użycia, które nie stają się odpadami ani w miejscach wyznaczonych do magazynowania takich produktów ubocznych lub materiałów;
- 1.2.5. do magazynowania wytwarzanych przez siebie odpadów w sposób zgodny z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach oraz przepisami wykonawczymi wydanymi na jej podstawie, w tym przepisami rozporządzenia Ministra Klimatu z dnia 11 września 2020 r. w sprawie szczegółowych wymagań dla magazynowania odpadów oraz zgodnie z wytycznymi zawartymi w Planie Gospodarki Odpadami, będącym częścią Planu OŚ i obowiązującymi w tym zakresie standardami ochrony środowiska Zamawiającego;
- 1.2.6. do zagospodarowania wytworzonych przez siebie odpadów jako ich wytwórca i posiadacz, własnym staraniem na podstawie posiadanych przez niego pozwoleń, zezwoleń i innych uprawnień do wykonywania działalności w zakresie gospodarowania odpadami, wydanych na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska oraz ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach lub do przekazania wytworzonych odpadów podmiotom posiadającym stosowne zezwolenia na gospodarowanie takimi odpadami, wydane na podstawie ww. ustaw – z uwzględnieniem hierarchii postępowania z odpadami i zasady bliskości;
- 1.2.7. do poniesienia wszelkich kosztów zagospodarowania wytworzonych przez siebie odpadów, które to koszty zawarte są w wynagrodzeniu umownym za wykonanie Przedmiotu Umowy i nie podlegają odrębnej zapłacie;
- 1.2.8. do posiadania przez cały okres realizacji Przedmiotu Umowy niezbędnych wpisów w rejestrze, o którym mowa w art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, stanowiącym integralną część systemu BDO, w tym w szczególności zakresie działalności polegającej na wytwarzaniu odpadów w stosunku do których – zgodnie z wyraźnym brzmieniem Wstępu niniejszego załącznika – za wytwórcę uznawany jest Wykonawca;
- 1.2.9. do utrzymania przez siebie (w przypadku samodzielnego zagospodarowania odpadów) lub zapewnienia posiadania przez podmioty, którym Wykonawca przekazuje wytworzone odpady do zagospodarowania, pozwoleń, zezwoleń i uprawnień niezbędnych do zagospodarowania takich odpadów w całym okresie obowiązywania niniejszej Umowy, jak również do: (a) ich bieżącej aktualizacji i przystosowania do zmian w obowiązujących przepisach prawa, (b) oraz do przedkładania uwierzytelnionych kopii ww. pozwoleń, zezwoleń i uprawnień oraz umów zawartych z podmiotami posiadającymi takie pozwolenia, zezwolenia lub uprawnienia - na każde żądanie Zamawiającego, (c) informowania Zamawiającego o utracie lub zmianie powyższych pozwoleń, zezwoleń i uprawnień;
- 1.2.10. do bieżącego dokumentowania i ewidencjonowania wytworzonych przez siebie odpadów powstałych w wyniku prowadzonych prac oraz sposobu ich zagospodarowania, za pomocą "Karty Ewidencji Odpadu" lub „Karty Ewidencji Odpadu Niebezpiecznego” (ta ostatnia wyłącznie w przypadku pośrednictwa lub sprzedaży odpadu) oraz "Karty Przekazania Odpadu" utworzonych w systemie BDO, oraz do przedkładania Zamawiającemu wydruków wskazanych wyżej dokumentów z systemu BDO jako załącznika do protokołu zaawansowania prac oraz protokołu Odbioru Wstępnego.

Natomiast w przypadku gdy dany Wykonawca został zwolniony z obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów w systemie BDO na warunkach określonych w przepisach prawa i w pkt 2.a), 2.b) i 2.c) Wstępu – Wykonawca będzie zobowiązany do przedkładania bilansu odpadów zwolnionych z prowadzenia ewidencji odpadów sporządzonego zgodnie z pkt 2) Wstępu wraz z pisemnym oświadczeniem o podmiocie, któremu przekazał wytworzone odpady, tylko wtedy gdy wynika to z wyraźnego żądania Zamawiającego;
- 1.2.11. do przedkładania Zamawiającemu uwierzytelnionych kopii dokumentów, o których mowa w art. 75 i 76 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 roku o odpadach każdorazowo na żądanie Zamawiającego, w zakresie dotyczącym Przedmiotu Umowy oraz wymagań dokumentacji kontraktowej;
- 1.2.12. w odniesieniu do odpadów, w stosunku do których Zamawiający zasygnalizował Wykonawcy zamiar ich zagospodarowania zgodnie z zezwoleniem posiadanym przez Zamawiającego lub Inwestora – Wykonawca jest zobowiązany do niepodejmowania działań, które mogłyby utrudnić lub uniemożliwić zagospodarowanie odpadów zgodnie z takim zezwoleniem (np. w wyniku mieszania z innymi rodzajami odpadów lub ich zanieczyszczenia substancjami powodującymi konieczność zmiany kodu odpadu);

1.2.13. w odniesieniu do odpadów powstających w związku z realizacją Przedmiotu Umowy, w stosunku do których – zgodnie z Wstępem do niniejszego załącznika – za wytwórcę uznaje się inny podmiot niż Wykonawcę, Wykonawca jest zobowiązany do:

- 1.2.13.1. bieżącego dokumentowania i raportowania na żądanie Zamawiającego ilości poszczególnych rodzajów powstających odpadów w sposób umożliwiający ich zewidencjonowanie w systemie BDO;
- 1.2.13.2. widocznego oddzielenia takich odpadów od odpadów, których wytwórcą jest Wykonawca, i oznaczenia ich, zgodnie z zasadami przyjętymi w Planie Gospodarki Odpadami, będącym częścią Planu OŚ i obowiązującymi w tym zakresie standardami ochrony środowiska Zamawiającego w sposób zapobiegający zmieszaniu poszczególnych grup odpadów;
- 1.2.13.3. pozostawienia odpadów do dyspozycji ich posiadacza w miejscach, w ilościach, w stanie i w warunkach wskazanych przez Zamawiającego;
- 1.2.13.4. w przypadku gdy umieszczenie odpadów w miejscach wskazanych w pkt 1.2.13.3 wymagałoby transportu odpadów (tj. w przypadku konieczności ich przemieszczenia poza teren budowy) – do zapewnienia w ramach wynagrodzenia umownego za wykonanie Przedmiotu Umowy transportu tych odpadów (wraz z niezbędnym załadunkiem, przeładunkiem i rozładunkiem) przez podmiot posiadający niezbędny wpis w rejestrze BDO, zgodnie z danymi określonymi w Karcie Przekazania Odpadów wystawionej przez wytwórcę (posiadacza) odpadów.

1.2.14. w odniesieniu do materiałów powstających w związku z realizacją Przedmiotu Umowy, które – zgodnie z Wstępem do niniejszego załącznika - są przeznaczone do ponownego użycia zgodnie z przeznaczeniem i nie stają się własnością Wykonawcy (materiały niestanowiące odpadów), Wykonawca jest zobowiązany do:

- 1.2.14.1. bieżącego dokumentowania i raportowania na żądanie Zamawiającego ilości poszczególnych materiałów;
- 1.2.14.2. widocznego oddzielenia takich materiałów od odpadów w sposób zapobiegający zmieszaniu z odpadami i oznaczenia materiałów zgodnie z obowiązującymi standardami ochrony środowiska Zamawiającego;
- 1.2.14.3. pozostawienia materiałów do dyspozycji ich właściciela w miejscach, w ilościach, w stanie i w warunkach wskazanych przez Zamawiającego;
- 1.2.14.4. w przypadku gdy umieszczenie materiałów w miejscach wskazanych w pkt 1.2.14.3 wymaga wcześniejszego transportu materiałów (tj. w przypadku konieczności ich przemieszczenia poza teren budowy) – do zapewnienia takiego transportu (wraz z niezbędnym załadunkiem, przeładunkiem i rozładunkiem) w ramach wynagrodzenia umownego za wykonanie Przedmiotu Umowy.

1.3. W zakresie ochrony środowiska gruntowo-wodnego i surowców naturalnych

- 1.3.1. do oszczędnego gospodarowania terenem w trakcie budowy oraz przywrócenia terenu do stanu pierwotnego po zakończeniu budowy;
- 1.3.2. do lokalizowania, organizowania i eksploatacji baz materiałowych, sprzętowych, paliwowych, magazynowych, znajdujących się na terenie budowy, w uzgodnieniu z Zamawiającym zgodnie ze standardami ochrony środowiska przyjętymi przez Zamawiającego w tym zakresie;
- 1.3.3. do stosowania sprawnego technicznie sprzętu i urządzeń oraz niedopuszczania do zanieczyszczenia wody i gruntu substancjami chemicznymi;
- 1.3.4. do przechowywania, klasyfikowania i stosowania substancji chemicznych (w tym paliw) zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz ze standardami ochrony środowiska przyjętymi przez Zamawiającego w tym zakresie, a w szczególności do przestrzegania zakazu odprowadzania jakichkolwiek substancji chemicznych do wody, gruntu, systemu kanalizacji deszczowej, sanitarnej lub tymczasowego systemu odwodnienia placu budowy;
- 1.3.5. do stosowania się do zakazu mycia pojazdów i sprzętu, z wyjątkiem czyszczenia kół i nadkoli pojazdów z błota przed opuszczeniem budowy oraz płukania pomp i betonowozów, w miejscach wyznaczonych i udostępnionych przez Zamawiającego lub miejscach zorganizowanych przez Wykonawcę w uzgodnieniu z Zamawiającym i zgodnie ze standardami ochrony środowiska przyjętymi przez Zamawiającego w tym zakresie;
- 1.3.6. do stosowania się do zakazu wykonywania napraw, remontów, konserwacji sprzętu i urządzeń na budowie poza uzgodnionymi z Zamawiającym miejscami;
- 1.3.7. do utrzymywania w czystości i porządku, terenu prowadzenia swoich prac, zapleczy higieniczno-sanitarnych, baz materiałowych, sprzętowych, paliwowych, magazynowych oraz miejsc gromadzenia odpadów;
- 1.3.8. do wykorzystywania materiału ziemnego lub skalnego pozyskanego z wykopów wyłącznie w granicach i do celów przewidzianych w dokumentacji projektowej zatwierdzonej przez właściwy organ administracji publicznej;
- 1.3.9. do prowadzenia działań wymagających zgód wodnoprawnych zgodnie z warunkami określonymi w takich zgodach – niezależnie od tego czy są one uzyskiwane przez Inwestora, Zamawiającego czy Wykonawcę.

1.4. W zakresie ochrony atmosfery i środowiska akustycznego

- 1.4.1. do zapewnienia, że emisje do atmosfery i środowiska akustycznego spowodowane działalnością Wykonawcy w wyniku realizacji Przedmiotu Umowy nie przekroczą dopuszczalnych wartości określonych w mających zastosowanie przepisach prawa i decyzjach administracyjnych związanych z realizacją Przedmiotu Umowy;
- 1.4.2. do stosowania środków ograniczających pylenie powstałe w wyniku realizacji prac, poprzez zraszanie dróg technologicznych i zmiatanych powierzchni, czyszczenie kół i nadkoli opuszczających teren budowy samochodów, oplandekowanie samochodów transportujących substancje pyliste – zgodnie ze standardami ochrony środowiska przyjętymi przez Zamawiającego w tym zakresie;
- 1.4.3. do stosowania się do zakazu spalania odpadów (z wyjątkiem sytuacji, gdy takie spalanie jest prowadzone poza terenem budowy na warunkach określonych w zezwoleniu na przetwarzanie odpadów), materiałów zbędnych oraz palenia ognisk.

1.5. W zakresie ochrony flory i fauny

- 1.5.1. do utrzymywania w stanie nie pogorszonym znajdujących się na terenie budowy lub jego otoczeniu urządzeń służących zabezpieczeniu środowiska, a w szczególności płotków zabezpieczających budowę przed wtargnięciem drobnych zwierząt, zabezpieczeń pni drzew przed mechanicznym uszkodzeniem, a w przypadku uszkodzenia tych zabezpieczeń, do odtworzenia ich własnym staraniem i na własny koszt;
- 1.5.2. do stosowania się do zakazu niszczenia i zakazu samowolnego wycinania bez wymaganych zezwoleń kolidujących drzew i krzewów znajdujących się na placu budowy, zapleczu budowy, drogach dojazdowych oraz terenach sąsiadujących z placem budowy, zapleczem budowy lub drogami dojazdowymi;
- 1.5.3. do zabezpieczania drzew i krzewów zgodnie ze standardem ochrony środowiska przyjętym przez Zamawiającego;
- 1.5.4. do uwzględnienia w toku wykonywanych prac zakazów, nakazów i ograniczeń wynikających z:
  - 1.5.4.1. ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów oraz innych form ochrony przyrody przewidzianych w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody lub w aktach prawa miejscowego,
  - 1.5.4.2. postanowień konkretnych decyzji administracyjnych uzyskanych przez inwestora lub Zamawiającego i przedstawionych Wykonawcy, które określają warunki, zakres i zasady korzystania ze środowiska.

1.6. W zakresie organizacji ochrony środowiska:

- 1.6.1. do egzekwowania od personelu realizującego Przedmiot Umowy przestrzegania przepisów i zasad ochrony środowiska, w tym również zawartych w Planie OŚ (a w szczególności w Planie Zadań Środowiskowych i Planie Gospodarki Odpadami) sporządzonym na potrzeby realizacji budowy;
- 1.6.2. do reagowania na sytuacje awaryjne i incydenty środowiskowe lub zidentyfikowane zanieczyszczenia w powierzchni ziemi (w tym historyczne zanieczyszczenia), zgodnie z przyjętym przez Zamawiającego systemem i standardem postępowania oraz do niezwłoczne zgłaszania Kierownikowi Budowy informacji o zaistniałych awariach środowiskowych, potencjalnych incydentach środowiskowych i zidentyfikowanych zanieczyszczeniach powierzchni ziemi (w tym historycznych zanieczyszczeniach), a gdy zawiadomienie o zdarzeniu lub zaobserwowaniu zanieczyszczenia dokonano w formie ustnej, do potwierdzania tego na piśmie nie później niż w ciągu 24 godzin od zaistnienia zdarzenia lub zaobserwowania zanieczyszczenia;
- 1.6.3. do zapewnienia przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego w sytuacji zaistnienia awarii lub incydentu środowiskowego oraz do umożliwienia obecności przedstawiciela Zamawiającego podczas prowadzenia postępowania wyjaśniającego;
- 1.6.4. do uczestniczenia w spotkaniach, kontrolach i inspekcjach organizowanych przez Zamawiającego, dotyczących ochrony środowiska oraz do związanej z tym koordynacji prac stanowiących część realizacji Inwestycji;
- 1.6.5. do niezwłocznego zawiadamiania Zamawiającego o wszelkich zapowiedzianych lub wszczętych wobec Wykonawcy kontrolach dotyczących przestrzegania przepisów o ochronie środowiska w zakresie w jakim są one związane z realizacją prac na rzecz Zamawiającego, umożliwienia przedstawicielom Zamawiającego udziału w takich kontrolach oraz przekazywania Zamawiającemu dokumentu z wynikami przeprowadzonej kontroli (protokół lub notatka z czynności);
- 1.6.6. do stosowania się do bieżących zaleceń wydanych przez Zamawiającego i terminowego usuwania uchybień stwierdzonych podczas prowadzonych kontroli w zakresie przestrzegania wymagań ochrony środowiska w związku z realizacją prac;
- 1.6.7. do prowadzenia działalności w sposób, który nie spowoduje szkody w środowisku ani bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku w rozumieniu ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie;
- 1.6.8. do wstrzymania prac w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla środowiska z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy (w tym jego podwykonawców). W celu uniknięcia wątpliwości Strony potwierdzają, że w takim przypadku Zamawiający nie będzie ponosił odpowiedzialności za szkody poniesione przez Wykonawcę w związku

z wstrzymaniem prac oraz w związku ze stwierdzonym zagrożeniem; powyższe wstrzymania i szkody nie będą również stanowić podstawy do uzasadniania ewentualnych opóźnień w realizacji prac przez Wykonawcę;

- 1.6.9. do terminowego przekazywania informacji objętych obowiązkiem raportowania, zgodnie z wymaganiami określonymi w Planie OŚ (a w szczególności: Planie Zadań Środowiskowych i Planie Gospodarki Odpadami), sporządzonym na potrzeby realizacji budowy;
- 1.6.10. do dostarczania Zamawiającemu na jego żądanie informacji niezbędnych do wypełnienia przez Zamawiającego obowiązków związanych z:
  - 1.6.10.1. raportowaniem niefinansowym, w tym obowiązków dot. sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, a w szczególności obowiązku ujawniania informacji przewidzianych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (tzw. Taksonomia UE);
  - 1.6.10.2. spełnieniem przez Zamawiającego wymagań zarządzania środowiskowego;
  - 1.6.10.3. rejestracją Zamawiającego w Systemie Ekozarządzania i Audytu EMAS;
    - pod warunkiem wskazania Wykonawcy zakresu niezbędnych informacji z co najmniej 7-dniowym wyprzedzeniem.

2. Wykonawca jest uprawniony:

- 2.1. do wglądu na każde żądanie do informacji zawartych w Planie OŚ opracowanym na potrzeby realizacji danej inwestycji w zakresie Planu Zadań Środowiskowych i Planu Gospodarki Odpadami,
- 2.2. do otrzymania dostępu do standardów ochrony środowiska przyjętych przez Zamawiającego w zakresie w jakim dotyczą one prac realizowanych przez Wykonawcę;
- 2.3. do zgłaszania uwag i wniosków dotyczących zasad ochrony środowiska dot. prowadzonych prac w tym ich koordynacji z innymi pracami;
- 2.4. do wstrzymania prac w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla środowiska, niezwłocznie informując o tym fakcie Zamawiającego;
- 2.5. do dostępu do apteczki ekologicznej służącej likwidacji skutków awarii i incydentów środowiskowych oraz instrukcji awaryjnej na wypadek takiej awarii lub incydentu, chyba że Umowa przewiduje wymóg posiadania własnej apteczki ekologicznej przez Wykonawcę;
  - od momentu przekazania mu terenu budowy lub jego części przez Zamawiającego, jednak nie wcześniej niż od momentu przekazania terenu budowy Zamawiającemu przez Inwestora.

3. Zamawiający uprawniony jest:

- 3.1. do kontroli wykonywanych przez Wykonawcę prac objętych Przedmiotem Umowy w zakresie realizacji wymagań ochrony środowiska, zgodnie z przepisami prawa i zapisami Umowy;
- 3.2. do odmowy odbioru prac objętych Przedmiotem Umowy w przypadku zastosowania do wykonania prac materiałów pochodzących z odzysku odpadów, dla których Wykonawca nie jest w stanie przedstawić dokumentów potwierdzających przeprowadzenie w stosunku do takich materiałów procesu przetwarzania odpadów prowadzącego do utraty statusu odpadów w oparciu o zezwolenie na przetwarzanie odpadów;
- 3.3. do wstrzymania prac w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla środowiska z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy lub wynikającego z obowiązujących przepisów prawnych; w takim przypadku Zamawiający nie będzie ponosić odpowiedzialności za szkody poniesione z tego tytułu przez Wykonawcę; wymienione szkody nie będą również stanowić podstawy do uzasadniania ewentualnych opóźnień w realizacji prac;
- 3.4. do wydawania zaleceń usunięcia uchybień i nieprawidłowości w zakresie ochrony środowiska oraz kontroli ich wykonania; do żądania czasowego lub trwałego usunięcia z terenu budowy pracowników Wykonawcy rażąco naruszających obowiązki w zakresie ochrony środowiska;
- 3.5. do wydawania poleceń realizacji działań zapewniających przestrzeganie przepisów i zasad ochrony środowiska, w związku z koordynacją prac;
- 3.6. w sytuacji braku czystości i porządku, zalegania odpadów na stanowiskach pracy Wykonawcy, braku realizacji bieżących zaleceń, zaleceń zawartych w raportach z kontroli w zakresie ochrony środowiska, niszczenia urządzeń zabezpieczających środowisko, która według oceny Zamawiającego może wpłynąć na wystąpienie bezpośrednich zagrożeń dla ochrony środowiska, Zamawiający zastrzega sobie prawo wykonania robót porządkowych i naprawczych na koszt i ryzyko Wykonawcy, bez konieczności występowania o zgodę sądu, a także bez uszczerbku dla uprawnień wynikających z pkt. 3.7.

3.7. do naliczania Wykonawcy kar umownych w sytuacji:

- a) braku przestrzegania zasad ochrony środowiska zawartych w Planie OŚ w tym w szczególności w Planie Zadań Środowiskowych lub Planie Gospodarki Odpadami oraz w obowiązujących standardach ochrony środowiska Zamawiającego dotyczących zakresu prac Wykonawcy - w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - b) braku czystości i porządku na terenie prowadzenia swoich prac, zapleczy higieniczno-sanitarnych, zapleczy materiałowo-sprzętowych i paliwowych oraz miejsc gromadzenia odpadów - w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - c) prowadzenia gospodarki odpadami w sposób niezgodny z przepisami prawa i przyjętym Planem Gospodarki Odpadami na budowie (stanowiącym część Planu OŚ), w szczególności w przypadku przekazywania odpadów podmiotom nieuprawnionym lub w przypadku braku selektywnego gromadzenia i przekazywania odpadów - w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - d) spalania odpadów, materiałów zbędnych i palenia ognisk - w wysokości **2000,00 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - e) odprowadzania jakichkolwiek substancji chemicznych do wody, gruntu, systemu kanalizacji deszczowej, sanitarnej lub tymczasowego systemu odwodnienia terenu budowy - w wysokości **2000,00 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - f) braku stosowania środków ograniczających pylenie powstałe w wyniku realizacji prac wymienionych w pkt. 1.4.2 - **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - g) braku czyszczenia kół pojazdów opuszczających teren budowy lub czyszczenie kół pojazdów poza miejscem do tego przeznaczonym – w wysokości **500 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - h) mycia pojazdów na terenie budowy – w wysokości **500 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - i) stosowania niesprawnego technicznie sprzętu i urządzeń oraz dopuszczania do zanieczyszczenia wody lub gruntu substancjami chemicznymi – w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - j) niszczenia urządzeń służących zabezpieczeniu środowiska, a w szczególności płotków zabezpieczających teren budowy przed wtargnięciem drobnych zwierząt, zabezpieczeń drzew przed mechanicznym uszkodzeniem – w wysokości **500 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - k) braku przedłożenia, na żądanie Zamawiającego dokumentów i informacji wymienionych w pkt. 1.2.2, pkt. 1.2.9, pkt. 1.2.10, pkt. 1.2.11, pkt 1.6.9 lub pkt. 1.6.10 w wysokości **1000 zł** za każdy dzień opóźnienia w przedłożeniu;
  - l) niestosowaniu się do zasad dotyczących postępowania z materiałami przeznaczonymi do ponownego wykorzystania, o których mowa w pkt 1.2.13 lub odpadami należącymi do innego podmiotu niż Wykonawca, o których mowa w pkt 1.2.14 – w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - m) naruszenia przez Wykonawcę w związku lub przy okazji realizacji Przedmiotu Umowy nakazów, zakazów lub wymagań określonych w przepisach Ustawy Prawo ochrony środowiska, Ustawy Prawo geologiczne i górnicze, Ustawy Prawo wodne, Ustawy o ochronie przyrody lub innych aktów prawnych z zakresu ochrony środowiska albo rozstrzygnięciach wydanych przez organy władzy publicznej na podstawie takich przepisów w stosunku do Zamawiającego lub Inwestora – w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - n) braku poinformowania Zamawiającego o sytuacjach awaryjnych, incydentach środowiskowych, zidentyfikowanych zanieczyszczeniach w powierzchni ziemi albo o wszczętych lub zaplanowanych wobec Wykonawcy kontrolach dotyczących przestrzegania wymagań ochrony środowiska w związku z realizacją Przedmiotu Umowy – w wysokości **5 000 zł** za każdy ujawniony przypadek.
- 3.8. W przypadku stwierdzenia przez Zamawiającego kolejnych nieprawidłowości, o których mowa w pkt. 3.7, karę za każdy kolejny ujawniony przypadek ustala się poprzez powiększenie o 50% kary nałożonej ostatnio za takie samo naruszenie.
- 3.9. W celu uniknięcia wątpliwości, Strony potwierdzają, że zapłata kary umownej, o której mowa w pkt 3.7 lub pkt 3.8 powyżej nie wyłącza możliwości dochodzenia przez Zamawiającego na zasadach ogólnych odszkodowania za szkody wynikające z niewykonania lub nienależytego wykonania przez Wykonawcę Przedmiotu Umowy, w tym z postanowień niniejszego Załącznika, których wysokość przekraczałyby wysokość zastrzeżonych kar umownych, ani możliwości dochodzenia innych kar, odszkodowań i zwrotu kosztów wskazanych w Umowie z Wykonawcą, przy czym łączna wysokość kar umownych przewidzianych w niniejszym Załączniku oraz kar umownych przewidzianych w samej Umowie nie może przekroczyć limitu określonego w tej Umowie.
- 3.10. Zapłata kary umownej przez Wykonawcę, nie zwalnia go z obowiązku wykonania ciężących na nim zobowiązań.

WARIANT B

Postanowienia dot. kontrahentów, których czynności nie powodują powstawania oddziaływań środowiskowych bezpośrednio na terenie budowy (z wyłączeniem kontrahentów świadczących wyłącznie usługi transportu materiałów, transportu odpadów lub odbioru i zagospodarowania odpadów, do których mają zastosowanie postanowienia WARIANTU C) – tj. w szczególności usługi projektowe, usługi geodezyjne, najem i dostawy sprzętu.

1. Wykonawca jest zobowiązany współdziałać z Zamawiającym w zakresie ochrony środowiska w procesie przygotowania i realizacji budowy, a w szczególności do:

1.1. zapoznania się oraz zapoznania swojego personelu z Koordynatorem BHP i specjalistą ds. Ochrony Środowiska budowy (a w przypadku jego braku – Kierownikiem Budowy) oraz z Planem OŚ (w tym PGO i PZŚ) i obowiązującymi standardami ochrony środowiska, do których odsyła dany Plan OŚ – w zakresie dotyczącym wykonywanych przez Wykonawcę prac, udokumentowania faktu zapoznania się przez Wykonawcę oraz jego personel ze wskazanymi wyżej podmiotami i dokumentami oraz stosowania się do zawartych w nich wymagań i wytycznych.

1.2. W zakresie gospodarki odpadami:

1.2.1. do zapewnienia bieżącego usuwania z terenu budowy odpadów wytworzonych przez Wykonawcę w związku z realizacją prac objętych Przedmiotem Umowy (np. w toku prowadzenia badań, pomiarów, czynności pakowania, rozpakowania, załadunku lub rozładunku) i zagospodarowania takich odpadów jako ich wytwórca zgodnie z przepisami prawa na własny koszt w ramach wynagrodzenia umownego;

1.2.2. do posiadania przez cały okres realizacji Przedmiotu Umowy niezbędnych wpisów w rejestrze, o którym mowa w art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, stanowiącym integralną część systemu BDO, w zakresie w jakim wykonanie czynności objętych Przedmiotem Umowy wiąże się z koniecznością posiadania takiego wpisu – np. w zakresie wprowadzania do obrotu sprzętu elektrycznego i elektronicznego, baterii i akumulatorów lub produktów w opakowaniach;

1.2.3. do utrzymania przez siebie (w przypadku samodzielnego zagospodarowania odpadów) lub zapewnienia posiadania przez podmioty, którym Wykonawca przekazuje wytworzone odpady do zagospodarowania, ważnych pozwoleń, zezwoleń i uprawnień niezbędnych do zagospodarowania takich odpadów w całym okresie obowiązywania niniejszej Umowy jak również do: (a) ich bieżącej aktualizacji i przystosowania do zmian w obowiązujących przepisach prawa, (b) oraz do przedkładania uwierzytelnionych kopii ww. pozwoleń, zezwoleń i uprawnień oraz umów zawartych z podmiotami posiadającymi takie pozwolenia, zezwolenia lub uprawnienia - na każde żądanie Zamawiającego, (c) informowania Zamawiającego o utracie lub zmianie powyższych pozwoleń, zezwoleń i uprawnień;

1.2.4. w przypadku korzystania przez personel Wykonawcy z pojemników do gromadzenia odpadów komunalnych zapewnionych przez Zamawiającego – do korzystania z tych pojemników z zachowaniem zasad selektywnej zbiórki, określonych w przepisach prawa, w tym prawa miejscowego, oraz w Planie Gospodarki Odpadami stanowiącym część Planu OŚ.

1.3. W zakresie ochrony środowiska gruntowo-wodnego i surowców naturalnych

1.3.1. do oszczędnego gospodarowania terenem w trakcie wykonywania prac na terenie budowy (jeżeli takie prace są objęte Przedmiotem Umowy) oraz przywrócenia terenu do stanu pierwotnego po zakończeniu prac;

1.3.2. do dokonywania czynności rozładunku i korzystania z magazynów Zamawiającego lub Inwestora (jeżeli takie działania są przewidziane Przedmiotem Umowy) w sposób odpowiadający standardom ochrony środowiska przyjętym przez te podmioty w powyższym zakresie, w tym w szczególności z poszanowaniem zasady nieumieszczania materiałów niestanowiących odpadów w miejscach przeznaczonych do magazynowania odpadów;

1.3.3. do stosowania sprawnego technicznie sprzętu i urządzeń oraz niedopuszczania do zanieczyszczenia wody i gruntu substancjami chemicznymi;

1.3.4. do przechowywania, klasyfikowania i stosowania substancji chemicznych (w tym paliw) zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz ze standardami ochrony środowiska przyjętymi przez Zamawiającego w tym zakresie, a w szczególności do przestrzegania zakazu odprowadzania jakichkolwiek substancji chemicznych do wody, gruntu, systemu kanalizacji deszczowej, sanitarnej lub tymczasowego systemu odwodnienia placu budowy;

1.3.5. do stosowania się do zakazu mycia pojazdów i sprzętu, z wyjątkiem czyszczenia kół i nadkoli pojazdów z błota przed opuszczeniem budowy oraz płukania pomp i betonowozów, w miejscach wyznaczonych i udostępnionych przez Zamawiającego lub miejscach zorganizowanych przez Wykonawcę w uzgodnieniu z Zamawiającym;

1.3.6. do stosowania się do zakazu wykonywania napraw, remontów, konserwacji sprzętu i urządzeń przy pomocy których wykonywane są prace objęte Przedmiotem Umowy na budowie poza uzgodnionymi z Zamawiającym miejscami;

1.3.7. do utrzymywania w czystości i porządku, terenu prowadzenia swoich prac, zapleczy higieniczno-sanitarnych, baz materiałowych, sprzętowych, paliwowych, magazynowych oraz miejsc gromadzenia odpadów;

1.4. W zakresie ochrony atmosfery i środowiska akustycznego

1.4.1. do zapewnienia, że emisje do atmosfery i środowiska akustycznego spowodowane działalnością Wykonawcy w wyniku realizacji Przedmiotu Umowy nie przekroczą dopuszczalnych wartości określonych w mających zastosowanie przepisach prawa i decyzjach administracyjnych związanych z realizacją Przedmiotu Umowy;

1.4.2. do stosowania środków ograniczających pylenie powstałe w wyniku realizacji prac, poprzez zraszanie dróg technologicznych i zmiatanych powierzchni, czyszczenie kół i nadkoli opuszczających teren budowy samochodów, oplandekowanie samochodów transportujących substancje pyliste;

1.4.3. do stosowania się do zakazu spalania odpadów i materiałów oraz palenia ognisk na terenie budowy.

1.5. W zakresie ochrony flory i fauny

1.5.1. do utrzymywania w stanie niepogorszonym znajdujących się na terenie budowy lub w jego otoczeniu urządzeń służących zabezpieczeniu środowiska, a w szczególności płotków zabezpieczających budowę przed wtargnięciem drobnych zwierząt, zabezpieczeń pni drzew przed mechanicznym uszkodzeniem, a w przypadku uszkodzenia tych zabezpieczeń, do odtworzenia ich własnym staraniem i na własny koszt;

1.5.2. do stosowania się do zakazu niszczenia i zakazu samowolnego wycinania bez wymaganych zezwoleń kolidujących drzew i krzewów znajdujących się na placu budowy, zapleczu budowy, drogach dojazdowych oraz terenach sąsiadujących z placem budowy, zapleczem budowy lub drogami dojazdowymi;

1.5.3. do uwzględnienia w toku wykonywanych prac zakazów, nakazów i ograniczeń wynikających z:

1.5.3.1. ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów oraz innych form ochrony przyrody przewidzianych w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody lub w aktach prawa miejscowego,

1.5.3.2. postanowień konkretnych decyzji administracyjnych uzyskanych przez inwestora lub Zamawiającego i przedstawionych Wykonawcy, które określają warunki, zakres i zasady korzystania ze środowiska.

1.6. W zakresie organizacji ochrony środowiska:

1.6.1. do egzekwowania od pracowników przestrzegania przepisów i zasad ochrony środowiska, w tym również zawartych w Planie OŚ (a w szczególności w Planie Zadań Środowiskowych i Planie Gospodarki Odpadami) sporządzonym na potrzeby realizacji budowy;

1.6.2. do reagowania na sytuacje awaryjne i incydenty środowiskowe lub zidentyfikowane zanieczyszczenia w powierzchni ziemi (w tym historyczne zanieczyszczenia), zgodnie z przyjętym przez Zamawiającego systemem i standardem postępowania oraz do niezwłoczne zgłaszania kierownictwu budowy informacji o zaistniałych awariach środowiskowych, potencjalnych incydentach środowiskowych i zidentyfikowanych zanieczyszczeniach powierzchni ziemi (w tym historycznych zanieczyszczeniach), a gdy zawiadomienie o zdarzeniu lub zaobserwowaniu zanieczyszczenia dokonano w formie ustnej, do potwierdzenia tego na piśmie nie później niż w ciągu 24 godzin od zaistnienia zdarzenia lub zaobserwowaniu zanieczyszczenia;

1.6.3. do zapewnienia przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego w sytuacji zaistnienia awarii lub incydentu środowiskowego oraz do umożliwienia obecności przedstawiciela Zamawiającego podczas prowadzenia postępowania wyjaśniającego;

1.6.4. do uczestniczenia – na żądanie Zamawiającego lub Inwestora - w spotkaniach, kontrolach i inspekcjach organizowanych przez Zamawiającego, dotyczących ochrony środowiska oraz do związanej z tym koordynacji prac stanowiących część realizacji Inwestycji;

1.6.5. do niezwłocznego zawiadamiania Zamawiającego o wszelkich zapowiedzianych lub wszczętych wobec Wykonawcy kontrolach dotyczących przestrzegania przepisów o ochronie środowiska w zakresie w jakim są związane z pracami wykonywanymi na rzecz Zamawiającego oraz umożliwienia przedstawicielom Zamawiającego udziału w takich kontrolach oraz przekazywania Zamawiającemu dokumentu z wynikami przeprowadzonej kontroli (protokół lub notatka z czynności);

1.6.6. do stosowania się do bieżących zaleceń wydanych przez Zamawiającego i terminowego usuwania uchybień stwierdzonych podczas prowadzonych kontroli w zakresie przestrzegania wymagań ochrony środowiska w związku z realizacją prac;

1.6.7. do prowadzenia działalności w sposób, który nie spowoduje szkody w środowisku ani bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku w rozumieniu ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie;

1.6.8. do wstrzymania prac w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla środowiska z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy (w tym jego podwykonawców). W celu uniknięcia wątpliwości Strony potwierdzają, że w takim przypadku Zamawiający nie będzie ponosić odpowiedzialności za szkody poniesione przez Wykonawcę w związku

z wstrzymaniem prac oraz w związku ze stwierdzonym zagrożeniem; powyższe wstrzymania i szkody nie będą również stanowić podstawy do uzasadniania ewentualnych opóźnień w realizacji prac przez Wykonawcę;

- 1.6.9. do terminowego przekazywania informacji objętych obowiązkiem raportowania, zgodnie z wymaganiami określonymi w Planie OŚ (a w szczególności: Planie Zadań Środowiskowych i Planie Gospodarki Odpadami), sporządzonym na potrzeby realizacji budowy;
- 1.6.10. do dostarczania Zamawiającemu na jego żądanie informacji niezbędnych do wypełnienia przez Zamawiającego obowiązków związanych z:
  - 1.6.10.1. raportowaniem niefinansowym, w tym obowiązków dot. sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, a w szczególności obowiązku ujawniania informacji przewidzianych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (tzw. Taksonomia UE);
  - 1.6.10.2. spełnieniem przez Zamawiającego wymagań zarządzania środowiskowego;
  - 1.6.10.3. rejestracją Zamawiającego w Systemie Ekozarządzania i Audytu EMAS;
    - pod warunkiem wskazania Wykonawcy zakresu niezbędnych informacji z co najmniej 7-dniowym wyprzedzeniem.

2. Wykonawca jest uprawniony:

- 2.1. do wglądu na każde żądanie do informacji zawartych w Planie OŚ opracowanym na potrzeby realizacji inwestycji w zakresie: Planu Zadań Środowiskowych i Planu Gospodarki Odpadami,
- 2.2. do zgłaszania uwag i wniosków dotyczących zasad ochrony środowiska dot. prowadzonych prac w tym ich koordynacji z innymi pracami;
- 2.3. do wstrzymania prac w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla środowiska, niezwłocznie informując o tym fakcie Zamawiającego;
- 2.4. do dostępu do apteczki ekologicznej służącej likwidacji skutków awarii i incydentów środowiskowych oraz instrukcji awaryjnej na wypadek takiej awarii lub incydentu na terenie budowy, chyba że Umowa przewiduje wymóg posiadania własnej apteczki ekologicznej przez Wykonawcę.
- 2.5. do korzystania z pojemników do gromadzenia odpadów komunalnych zapewnionych przez Zamawiającego w zakresie dotyczącym odpadów komunalnych wytwarzanych przez personel Wykonawcy na terenie budowy, chyba że zgodnie z Umową Wykonawca ma zapewnić odbiór odpadów komunalnych we własnym zakresie.

- od momentu przekazania mu terenu budowy lub jego części przez Zamawiającego, jednak nie wcześniej niż od momentu przekazania terenu budowy Zamawiającemu przez Inwestora.

3. Zamawiający uprawniony jest:

- 3.1. do kontroli wykonywanych przez Wykonawcę prac objętych Przedmiotem Umowy w zakresie realizacji wymagań ochrony środowiska, zgodnie z przepisami prawa i zapisami Umowy;
- 3.2. do odmowy odbioru dostarczonych towarów objętych Przedmiotem Umowy w przypadku braku przedstawienia dokumentów potwierdzających zgodne z prawem wprowadzenie danego towaru do obrotu, w tym w szczególności w przypadku materiałów pochodzących z odzysku odpadów – deklaracji właściwości użytkowych, zezwolenia na przetwarzanie odpadów na podstawie których nastąpił odzysk prowadzący do utraty statusu odpadu przez dostarczony materiał i oświadczenia o przeprowadzeniu w stosunku do dostarczonych partii materiału przetwarzania odpadów zgodnie z powyższym zezwoleniem;
- 3.3. wstrzymania prac Wykonawcy w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla środowiska z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy lub wynikających z obowiązujących przepisów prawnych; w takim przypadku Zamawiający nie będzie ponosić odpowiedzialności za szkody poniesione z tego tytułu przez Wykonawcę; wymienione szkody nie będą również stanowić podstawy do uzasadniania ewentualnych opóźnień w realizacji prac (Przedmiotu Umowy);
- 3.4. do wydawania zaleceń usunięcia uchybień i nieprawidłowości w zakresie ochrony środowiska oraz kontroli ich wykonania; do żądania czasowego lub trwałego usunięcia z terenu budowy pracowników Wykonawcy rażąco naruszających obowiązki w zakresie ochrony środowiska;
- 3.5. do wydawania poleceń realizacji działań zapewniających przestrzeganie przepisów i zasad ochrony środowiska, w związku z koordynacją prac;
- 3.6. w sytuacji braku czystości i porządku, zalegania odpadów na stanowiskach pracy Wykonawcy, braku realizacji bieżących zaleceń, zaleceń zawartych w raportach z kontroli w zakresie ochrony środowiska, niszczenia urządzeń zabezpieczających środowisko, która według oceny Zamawiającego może wpłynąć na wystąpienie bezpośrednich zagrożeń dla ochrony środowiska, Zamawiający zastrzega sobie prawo wykonania robót porządkowych i naprawczych na koszt i ryzyko Wykonawcy, bez konieczności występowania o zgodę sądu, a także bez uszczerbku dla uprawnień wynikających z pkt. 3.7.

3.7. do naliczania Wykonawcy kar umownych w sytuacji:

- a) braku przestrzegania zasad ochrony środowiska zawartych w Planie OŚ w tym w szczególności w Planie Zadań Środowiskowych lub Planie Gospodarki Odpadami oraz w obowiązujących standardach ochrony środowiska Zamawiającego dotyczących zakresu prac Wykonawcy - w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - b) braku czystości i porządku na terenie prowadzenia swoich prac, zapleczy higieniczno-sanitarnych, zapleczy materiałowo-sprzętowych i paliwowych oraz miejsc gromadzenia odpadów - w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - c) prowadzenia gospodarki odpadami w sposób niezgodny z przepisami prawa i przyjętym Planem Gospodarki Odpadami na budowie (stanowiącym część Planu OŚ), w szczególności w przypadku przekazywania odpadów podmiotom nieuprawnionym lub w przypadku braku selektywnego gromadzenia i przekazywania odpadów - w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - d) spalania odpadów, materiałów zbędnych i palenia ognisk - w wysokości **2000,00 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - e) odprowadzania jakichkolwiek substancji chemicznych do wody, gruntu, systemu kanalizacji deszczowej, sanitarnej lub tymczasowego systemu odwodnienia terenu budowy - w wysokości **2000,00 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - f) braku stosowania środków ograniczających pylenie powstałe w wyniku realizacji prac wymienionych w pkt. 1.4.2. - **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - g) braku czyszczenia kół pojazdów opuszczających teren budowy lub czyszczenie kół pojazdów poza miejscem do tego przeznaczonym – w wysokości **500 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - h) mycia pojazdów na terenie budowy – w wysokości **500 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - i) stosowania niesprawnego technicznie sprzętu i urządzeń oraz dopuszczania do zanieczyszczenia wody lub gruntu substancjami chemicznymi – w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - j) niszczenia urządzeń służących zabezpieczeniu środowiska, a w szczególności płotków zabezpieczających teren budowy przed wtargnięciem drobnych zwierząt, zabezpieczeń drzew przed mechanicznym uszkodzeniem – w wysokości **500 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - k) braku przedłożenia, na żądanie Zamawiającego dokumentów i informacji wymienionych w pkt. 1.2.3, pkt 1.6.9 lub pkt. 1.6.10 – w wysokości **1000 zł** za każdy dzień opóźnienia w przedłożeniu;
  - l) naruszenia przez Wykonawcę w związku lub przy okazji realizacji Przedmiotu Umowy nakazów, zakazów lub wymagań określonych w przepisach Ustawy Prawo ochrony środowiska, Ustawy Prawo geologiczne i górnicze, Ustawy Prawo wodne, Ustawy o ochronie przyrody lub innych aktów prawnych z zakresu ochrony środowiska albo rozstrzygnięciach wydanych przez organy władzy publicznej na podstawie takich przepisów w stosunku do Zamawiającego lub Inwestora – w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
  - m) braku poinformowania Zamawiającego o sytuacjach awaryjnych, incydentach środowiskowych, zidentyfikowanych zanieczyszczeniach w powierzchni ziemi albo o wszczętych lub zaplanowanych wobec Wykonawcy kontrolach dotyczących przestrzegania wymagań ochrony środowiska w związku z realizacją Przedmiotu Umowy – w wysokości **5 000 zł** za każdy ujawniony przypadek.
- 3.8. W przypadku stwierdzenia przez Zamawiającego kolejnych nieprawidłowości, o których mowa w pkt. 3.7, karę za każdy kolejny ujawniony przypadek ustala się poprzez powiększenie o 50% kary nałożonej ostatnio za takie samo naruszenie.
- 3.9. W celu uniknięcia wątpliwości, Strony potwierdzają, że zapłata kary umownej, o której mowa w pkt 3.7 lub pkt 3.8 powyżej nie wyłącza możliwości dochodzenia przez Zamawiającego na zasadach ogólnych odszkodowania za szkody wynikające z niewykonania lub nienależytego wykonania przez Wykonawcę Przedmiotu Umowy, w tym z postanowień niniejszego Załącznika, których wysokość przekraczałyby wysokość zastrzeżonych kar umownych, ani możliwości dochodzenia innych kar, odszkodowań i zwrotu kosztów wskazanych w Umowie z Wykonawcą, przy czym łączna wysokość kar umownych przewidzianych w niniejszym Załączniku oraz kar umownych przewidzianych w samej Umowie nie może przekroczyć limitu określonego w tej Umowie.
- 3.10. Zapłata kary umownej przez Wykonawcę, nie zwalnia go z obowiązku wykonania ciężących na nim zobowiązań.

WARIANT C

Postanowienia dot. kontrahentów świadczących usługi transportu materiałów, transportu odpadów lub odbioru i zagospodarowania odpadów

1. Wykonawca jest zobowiązany współdziałać z Zamawiającym w zakresie ochrony środowiska w procesie przygotowania i realizacji budowy, a w szczególności jest zobowiązany do:

1.1. zapoznania się oraz zapoznania swojego personelu z Koordynatorem BHP i specjalistą ds. Ochrony Środowiska budowy (a w przypadku jego braku – Kierownikiem Budowy) oraz z Planem OŚ (w tym PGO i PZŚ), udokumentowania faktu zapoznania się przez Wykonawcę oraz jego personel ze wskazanymi wyżej podmiotami i dokumentami oraz stosowania się do zawartych w nich wymagań i wytycznych.

1.2. W zakresie gospodarki odpadami i materiałami z budowy i rozbiórki niestanowiącymi odpadów:

1.2.1. do zapewnienia bieżącego usuwania z terenu budowy lub z miejsca przeznaczenia określonego w Umowie odpadów wytworzonych przez Wykonawcę w związku z realizacją prac objętych Przedmiotem Umowy – np. w toku czynności pakowania, rozpakowania, załadunku lub rozładunku;

1.2.2. w przypadku gdy Przedmiot Umowy obejmuje transport towarów niebezpiecznych – do realizacji prac zgodnie z wymaganiami ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych, w tym do zapewnienia nadania, pakowania i załadunku towarów niebezpiecznych zgodnie z wymaganiami aktów prawnych wskazanych w tej ustawie, chyba że Umowa wyraźnie stanowi inaczej,

1.2.3. w przypadku gdy Przedmiot Umowy obejmuje transport towarów niebezpiecznych – do umożliwienia Zamawiającemu zastosowania rozwiązań technicznych w stosunku do pojazdów Wykonawcy umożliwiających śledzenie trasy takich pojazdów w czasie rzeczywistym;

[Dodatkowe wymagania mające zastosowanie wyłącznie do usług polegających na gospodarowaniu odpadami, w tym na transporcie odpadów]

1.2.4. do posiadania przez cały okres realizacji Przedmiotu Umowy niezbędnych wpisów w rejestrze, o którym mowa w art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, stanowiącym integralną część BDO, lub wpisu do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości - stosownie do zakresu prac i rodzajów odpadów objętych Przedmiotem Umowy;

1.2.5. do utrzymania przez siebie (w zakresie czynności, które Wykonawca wykonuje samodzielnie) lub zapewnienia utrzymania przez podmioty trzecie, którym Wykonawca przekazuje odebrane od Zamawiającego odpady do zagospodarowania, pozwoleń, zezwoleń i innych uprawnień (np. decyzji zatwierdzającej instrukcję prowadzenia składowiska odpadów) niezbędnych do zagospodarowania takich odpadów w całym okresie obowiązywania Umowy, jak również do: (a) ich bieżącej aktualizacji i przystosowania do zmian w obowiązujących przepisach prawa, (b) oraz do przedkładania uwierzytelnionych kopii ww. pozwoleń, zezwoleń i uprawnień oraz umów zawartych z podmiotami posiadającymi takie pozwolenia, zezwolenia lub uprawnienia - na każde żądanie Zamawiającego, (c) informowania Zamawiającego o utracie lub zmianie powyższych pozwoleń, zezwoleń i uprawnień;

1.2.6. do zapewnienia, że transport każdej partii odpadów objętej Przedmiotem Umowy spełnia wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 7 października 2016 r. w sprawie szczegółowych wymagań dla transportu odpadów;

1.2.7. do zapewnienia bieżącego potwierdzania w systemie BDO faktu przyjęcia odpadów do transportu i zakończenia transportu odpadów oraz faktu przejęcia odpadów przez kolejnego uprawnionego posiadacza odpadów (lub posiadaczy odpadów);

1.2.8. do potwierdzania Zamawiającemu w czasie rzeczywistym w drodze korespondencji e-mail faktycznego dostarczenia odpadów do miejsca przeznaczonego do zbierania lub przewarzenia odpadów jeszcze przed dokonaniem potwierdzenia przejęcia odpadów w systemie BDO w sytuacji, w której dokonanie takiego potwierdzenia w systemie BDO w czasie rzeczywistym jest niemożliwe ze względów niezależnych od Wykonawcy. W celu uniknięcia wątpliwości Strony potwierdzają, że powyższe potwierdzenie dokonane w formie wiadomości e-mail ma charakter informacyjny i nie zastępuje obowiązku dokonania stosownych potwierdzeń w sposób wymagany przepisami prawa (tj. za pomocą systemu BDO), ani nie jest wystarczające do potwierdzenia wykonania prac objętych Przedmiotem Umowy;

1.2.9. w przypadku gdy Przedmiot Umowy obejmuje transport odpadów niebezpiecznych lub świadczenie usług w zakresie pośrednictwa w obrocie odpadami – do umożliwienia Zamawiającemu zastosowania rozwiązań technicznych umożliwiających śledzenie w czasie rzeczywistym trasy pojazdów wykorzystywanych do realizacji Przedmiotu Umowy;

1.2.10. w przypadku gdy Przedmiot Umowy obejmuje obowiązek zapewnienia zagospodarowania odpadów odebranych od Zamawiającego - do zagospodarowania odebranych od Zamawiającego odpadów własnym staraniem na podstawie posiadanych przez Wykonawcę pozwoleń, zezwoleń i innych uprawnień uprawniających do przejęcia posiadania i odpowiedzialności za takie odpady lub do przekazania odebranych od Zamawiającego odpadów podmiotom posiadającym stosowne zezwolenia - z uwzględnieniem hierarchii postępowania z odpadami i zasady bliskości oraz szczegółowych zasad określonych w Umowie;

1.2.11. w przypadku gdy Przedmiot Umowy obejmuje obowiązek zapewnienia zagospodarowania odpadów niebezpiecznych odebranych od Zamawiającego - do zapewnienia ostatecznego procesu odzysku lub ostatecznego procesu unieszkodliwienia takich odpadów (w rozumieniu art. 27 ust. 3b ustawy o odpadach), chyba że Umowa wyraźnie stanowi inaczej;

1.2.12. w odniesieniu do odpadów, które zgodnie z Umową mają być przekazane przez Wykonawcę do zbierania lub przetworzenia zgodnie z zezwoleniem posiadany przez Zamawiającego lub Inwestora (tj. w przypadku gdy Wykonawca świadczy jedynie usługę transportu odpadów) - do niepodejmowania działań, które mogłyby utrudnić lub uniemożliwić zagospodarowanie odpadów zgodnie z takim zezwoleniem (np. w wyniku zmieszania z innymi rodzajami odpadów lub ich zanieczyszczenia substancjami powodującymi konieczność zmiany kodu odpadu);

1.3. W zakresie ochrony środowiska gruntowo-wodnego i surowców naturalnych

1.3.1. do niezwłocznego powiadamiania Zamawiającego przed rozpoczęciem prac o zidentyfikowanych przez Wykonawcę potencjalnych ryzykach środowiskowych związanych z realizacją prac objętych Przedmiotem Umowy na terenie wskazanym w Umowie;

1.3.2. do stosowania sprawnego technicznie sprzętu i urządzeń oraz niedopuszczania do zanieczyszczenia wody i gruntu substancjami chemicznymi;

1.3.3. do przechowywania, klasyfikowania i stosowania substancji chemicznych (w tym paliw) zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz ze standardami ochrony środowiska przyjętymi przez Zamawiającego w tym zakresie, a w szczególności do przestrzegania zakazu odprowadzania jakichkolwiek substancji chemicznych do wody, gruntu, systemu kanalizacji deszczowej, sanitarnej lub tymczasowego systemu odwodnienia placu budowy;

1.3.4. do stosowania się do zakazu mycia pojazdów i sprzętu na terenie budowy, z wyjątkiem czyszczenia kół i nadkoli pojazdów z błota przed opuszczeniem budowy z, w miejscach wyznaczonych i udostępnionych przez Zamawiającego lub miejscach zorganizowanych przez Wykonawcę w uzgodnieniu z Zamawiającym;

1.3.5. do stosowania się do zakazu wykonywania napraw, remontów, konserwacji sprzętu i urządzeń na terenie budowy poza uzgodnionymi z Zamawiającym miejscami;

1.3.6. do nietankowania pojazdów na terenie budowy (zarówno ze zbiorników Zamawiającego, jak i z własnych zasobów);

1.3.7. do utrzymywania w czystości i porządku miejsca wykonywania prac znajdującego się na terenie budowy lub w miejscu przeznaczenia.

1.4. W zakresie ochrony atmosfery i środowiska akustycznego

1.4.1. do zapewnienia, że emisje do atmosfery i środowiska akustycznego spowodowane działalnością Wykonawcy w wyniku realizacji Przedmiotu Umowy nie przekroczą dopuszczalnych wartości określonych w mających zastosowanie przepisach prawa i decyzjach administracyjnych związanych z realizacją Przedmiotu Umowy;

1.4.2. do stosowania środków ograniczających pylenie powstałe w wyniku realizacji prac, czyszczenie kół i nadkoli opuszczających teren budowy samochodów, oplandekowanie samochodów transportujących substancje pyliste;

1.4.3. do stosowania się do zakazu spalania odpadów oraz palenia ognisk na terenie budowy;

1.4.4. do stosowania się do ograniczeń prędkości obowiązujących dla pojazdów poruszających po terenie budowy - 10 km/h w przypadku budowy kubaturowej i 20km/h w przypadku budowy liniowej, chyba że Zamawiający przekaże Wykonawcy w tym zakresie odmienne wytyczne (w szczególności wynikające z Planu OŚ opracowanego dla danej budowy);

1.4.5. do ograniczania do minimum pracy pojazdów na jałowym biegu.

1.5. W zakresie ochrony flory i fauny

1.5.1. do utrzymywania w stanie niepogorszonym znajdujących się na terenie budowy i w jego otoczeniu urządzeń służących zabezpieczeniu środowiska, a w szczególności płotków zabezpieczających budowę przed wtargnięciem drobnych zwierząt, zabezpieczeń pni drzew przed mechanicznym uszkodzeniem, a w przypadku uszkodzenia tych zabezpieczeń, do odtworzenia ich własnym staraniem i na własny koszt;

- 1.5.2. do stosowania się do zakazu niszczenia i zakazu samowolnego wycinania bez wymaganych zezwoleń kolidujących drzew i krzewów znajdujących się na placu budowy, zapleczu budowy, drogach dojazdowych oraz terenach sąsiadujących z placem budowy, zapleczem budowy lub drogami dojazdowymi;
- 1.5.3. do uwzględnienia w toku wykonywanych prac zakazów, nakazów i ograniczeń wynikających z:
  - 1.5.3.1. ochrony gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów oraz innych form ochrony przyrody przewidzianych w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody lub w aktach prawa miejscowego,
  - 1.5.3.2. postanowień konkretnych decyzji administracyjnych uzyskanych przez inwestora lub Zamawiającego i przedstawionych Wykonawcy, które określają warunki, zakres i zasady korzystania ze środowiska.

1.6. W zakresie organizacji ochrony środowiska:

- 1.6.1. do egzekwowania od pracowników przestrzegania przepisów i zasad ochrony środowiska, w tym również zawartych w Planie OŚ (a w szczególności w: Planie Zadań Środowiskowych i Planie Gospodarki Odpadami), sporządzonych na potrzeby realizacji budowy;
- 1.6.2. do reagowania na sytuacje awaryjne i incydenty środowiskowe lub zidentyfikowane zanieczyszczenia w powierzchni ziemi (w tym historyczne zanieczyszczenia), zgodnie z przyjętym przez Zamawiającego systemem i standardem postępowania oraz do niezwłoczne zgłaszania kierownictwu budowy informacji o zaistniałych awariach środowiskowych, incydentach środowiskowych i zidentyfikowanych zanieczyszczeniach powierzchni ziemi (w tym historycznych zanieczyszczeniach), a gdy zawiadomienie o zdarzeniu lub zaobserwowaniu zanieczyszczenia dokonano w formie ustnej, do potwierdzania tego na piśmie nie później niż w ciągu 24 godzin od zaistnienia zdarzenia lub zaobserwowaniu zanieczyszczenia;
- 1.6.3. do zapewnienia przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego w sytuacji zaistnienia awarii lub incydentu środowiskowego oraz do umożliwienia obecności przedstawiciela Zamawiającego podczas prowadzenia postępowania wyjaśniającego;
- 1.6.4. do niezwłocznego zawiadamiania Zamawiającego o wszelkich zapowiadzianych lub wszczętych wobec Wykonawcy kontrolach dotyczących przestrzegania przepisów o ochronie środowiska w zakresie w jakim są one związane z realizacją prac na rzecz Zamawiającego i umożliwienia przedstawicielom Zamawiającego udziału w takich kontrolach oraz przekazywania Zamawiającemu dokumentu z wynikami przeprowadzonej kontroli (protokół lub notatka z czynności);
- 1.6.5. do stosowania się do bieżących zaleceń wydanych przez Zamawiającego i terminowego usuwania uchybień stwierdzonych podczas prowadzonych kontroli w zakresie przestrzegania wymagań ochrony środowiska w związku z realizacją prac;
- 1.6.6. do prowadzenia działalności w sposób, który nie spowoduje szkody w środowisku ani bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku w rozumieniu ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie;
- 1.6.7. do wstrzymania prac w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla środowiska z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy (w tym jego podwykonawców). W celu uniknięcia wątpliwości Strony potwierdzają, że w takim przypadku Zamawiający nie będzie ponosić odpowiedzialności za szkody poniesione przez Wykonawcę w związku z wstrzymaniem prac oraz w związku ze stwierdzonym zagrożeniem; powyższe wstrzymania i szkody nie będą również stanowić podstawy do uzasadniania ewentualnych opóźnień w realizacji prac;
- 1.6.8. do terminowego przekazywania informacji objętych obowiązkiem raportowania, zgodnie z wymaganiami określonymi w zawartym Planie OŚ (a w szczególności w: Planie Zadań Środowiskowych i Planie Gospodarki Odpadami), sporządzonym na potrzeby realizacji budowy;
- 1.6.9. do dostarczania Zamawiającemu na jego żądanie informacji niezbędnych do wypełnienia przez Zamawiającego obowiązków związanych z:
  - 1.6.9.1. raportowaniem niefinansowym, w tym obowiązków dot. sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, a w szczególności obowiązku ujawniania informacji przewidzianych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (tzw. Taksonomia UE);
  - 1.6.9.2. spełnieniem przez Zamawiającego wymagań zarządzania środowiskowego;
  - 1.6.9.3. rejestracją Zamawiającego w Systemie Ekozarządzania i Audytu EMAS;
    - pod warunkiem wskazania Wykonawcy zakresu niezbędnych informacji z co najmniej 14-dniowym wyprzedzeniem.

2. Wykonawca jest uprawniony:

- 2.1. do wglądu na każde żądanie do informacji zawartych w Planie OŚ opracowanym na potrzeby realizacji danej inwestycji w zakresie: Planu Zadań Środowiskowych i Planu Gospodarki Odpadami i wyłącznie w zakresie w jakim takie dokumenty dotyczą prac objętych Przedmiotem Umowy,
- 2.2. do zgłaszania uwag i wniosków dotyczących zasad ochrony środowiska dot. prowadzonych prac w tym ich koordynacji z innymi pracami;
- 2.3. do wstrzymania prac w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla środowiska, niezwłocznie informując o tym fakcie Zamawiającego;
- 2.4. do dostępu do apteczki ekologicznej służącej likwidacji skutków awarii i incydentów środowiskowych oraz instrukcji awaryjnej na wypadek takiej awarii lub incydentu na terenie budowy, chyba że Umowa przewiduje wymóg posiadania własnej apteczki ekologicznej przez Wykonawcę.

3. Zamawiający uprawniony jest:

- 3.1. do kontroli wykonywanych przez Wykonawcę prac objętych Przedmiotem Umowy w zakresie realizacji wymagań ochrony środowiska, zgodnie z przepisami prawa i zapisami Umowy;
- 3.2. do wydawania Wykonawcy bieżących zaleceń oraz zaleceń usuwania uchybień stwierdzonych podczas prowadzonych kontroli w zakresie ochrony środowiska;
- 3.3. do wstrzymania prac Wykonawcy w przypadku stwierdzenia zagrożenia dla środowiska z przyczyn leżących po stronie Wykonawcy lub wynikającego z obowiązujących przepisów prawnych; w takim przypadku Zamawiający nie będzie ponosić odpowiedzialności za szkody poniesione z tego tytułu przez Wykonawcę; wymienione szkody nie będą również stanowić podstawy do uzasadniania ewentualnych opóźnień w realizacji prac;
- 3.4. do wydawania zaleceń usunięcia uchybień i nieprawidłowości w zakresie ochrony środowiska oraz kontroli ich wykonania; do żądania czasowego lub trwałego usunięcia z terenu budowy pracowników Wykonawcy rażąco naruszających obowiązki w zakresie ochrony środowiska;
- 3.5. do wydawania poleceń realizacji działań zapewniających przestrzeganie przepisów i zasad ochrony środowiska, w związku z koordynacją prac;
- 3.6. w sytuacji braku czystości i porządku, zalegania odpadów wytworzonych przez Wykonawcę na terenie budowy lub w miejscu przeznaczenia towarów/odpadów, braku realizacji bieżących zaleceń, zaleceń zawartych w raportach z kontroli w zakresie ochrony środowiska, niszczenia urządzeń zabezpieczających środowisko, która według oceny Zamawiającego może wpłynąć na wystąpienie bezpośrednich zagrożeń dla ochrony środowiska – do wykonania robót porządkowych i naprawczych na koszt i ryzyko Wykonawcy, bez konieczności występowania o zgodę sądu, a także bez uszczerbku dla uprawnień wynikających z pkt. 3.7.

3.7. do naliczania Wykonawcy kar umownych w sytuacji:

- 3.7.1. braku przestrzegania zasad ochrony środowiska zawartych w Planie OŚ w tym w Planie Zadań Środowiskowych lub Planie Gospodarki Odpadami - w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
- 3.7.2. braku czystości i porządku na terenie prowadzenia swoich prac na terenie budowy- w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
- 3.7.3. prowadzenia gospodarki odpadami, w tym transportu odpadów, w sposób niezgodny z przepisami prawa i przyjętym Planem Gospodarki Odpadami na budowie (stanowiącym część Planu OŚ), w szczególności w przypadku przekazywania odpadów podmiotom nieuprawnionym lub w przypadku braku selektywnego gromadzenia i przekazywania odpadów - w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
- 3.7.4. spalania odpadów, materiałów i palenia ognisk na terenie budowy - w wysokości **2000,00 zł** za każdy ujawniony przypadek;
- 3.7.5. odprowadzania jakichkolwiek substancji chemicznych do wody, gruntu, systemu kanalizacji deszczowej, sanitarnej lub tymczasowego systemu odwodnienia terenu budowy - w wysokości **2000,00 zł** za każdy ujawniony przypadek;
- 3.7.6. braku stosowania środków ograniczających emisję pyłów i spalin wymienionych w pkt. 1.4.2., pkt 1.4.4 lub pkt 1.4.5 - **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
- 3.7.7. braku czyszczenia kół pojazdów opuszczających teren budowy lub czyszczenie kół pojazdów poza miejscem do tego przeznaczonym – w wysokości **500 zł** za każdy ujawniony przypadek;
- 3.7.8. mycia pojazdów na terenie budowy – w wysokości **500 zł** za każdy ujawniony przypadek;
- 3.7.9. stosowania niesprawnego technicznie sprzętu i urządzeń oraz dopuszczania do zanieczyszczenia wody lub gruntu substancjami chemicznymi – w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;

- 3.7.10. niszczenia urządzeń służących zabezpieczeniu środowiska, a w szczególności płotków zabezpieczających teren budowy przed wtargnięciem drobnych zwierząt, zabezpieczeń drzew przed mechanicznym uszkodzeniem – w wysokości **500 zł** za każdy ujawniony przypadek;
- 3.7.11. braku przedłożenia, na żądanie Zamawiającego dokumentów i informacji wymienionych w pkt. 1.2.7, pkt.1.2.8, pkt 1.6.8 lub pkt. 1.6.9 – w wysokości **1000 zł** za każdy dzień opóźnienia w przedłożeniu;
- 3.7.12. naruszenia przez Wykonawcę w związku lub przy okazji realizacji Przedmiotu Umowy nakazów, zakazów lub wymagań określonych w przepisach Ustawy Prawo ochrony środowiska, Ustawy Prawo geologiczne i górnicze, Ustawy Prawo wodne, Ustawy o ochronie przyrody lub innych aktów prawnych z zakresu ochrony środowiska albo rozstrzygnięciach wydanych przez organy władzy publicznej na podstawie takich przepisów w stosunku do Zamawiającego lub Inwestora – w wysokości **1000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
- 3.7.13. braku poinformowania Zamawiającego o sytuacjach awaryjnych, incydentach środowiskowych, zidentyfikowanych zanieczyszczeniach w powierzchni ziemi albo o wszczętych lub zaplanowanych wobec Wykonawcy kontrolach dotyczących przestrzegania wymagań ochrony środowiska w związku z realizacją Przedmiotu Umowy – w wysokości **5 000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
- 3.7.14. porzucenia odpadów odebranych od Zamawiającego – w wysokości **5 000 zł** za każdy ujawniony przypadek;
- 3.7.15. wykonywania czynności w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych z naruszeniem wymagań przewidzianych ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych lub przepisami wskazanymi w tej ustawie.
- 3.8. W przypadku stwierdzenia przez Zamawiającego kolejnych nieprawidłowości, o których mowa w pkt. 3.7, karę za każdy kolejny ujawniony przypadek ustala się poprzez powiększenie o 50% kary nałożonej ostatnio za takie samo naruszenie.
- 3.9. W celu uniknięcia wątpliwości, Strony potwierdzają, że zapłata kary umownej, o której mowa w pkt 3.7 lub pkt 3.8 powyżej nie wyłącza możliwości dochodzenia przez Zamawiającego na zasadach ogólnych odszkodowania za szkody wynikające z niewykonania lub nienależytego wykonania przez Wykonawcę Przedmiotu Umowy, w tym z postanowień niniejszego Załącznika, których wysokość przekraczałaby wysokość zastrzeżonych kar umownych, ani możliwości dochodzenia innych kar, odszkodowań i zwrotu kosztów wskazanych w Umowie z Wykonawcą, przy czym łączna wysokość kar umownych przewidzianych w niniejszym Załączniku oraz kar umownych przewidzianych w samej Umowie nie może przekroczyć limitu określonego w tej Umowie.
- 3.10. Zapłata kary umownej przez Wykonawcę, nie zwalnia go z obowiązku wykonania ciężących na nim zobowiązań.